MUSEIPARKEN på Norra Djurgården, Stockholm

Program för inbjuden formgivningstävling

Oktober 2001

BAKGRUND/VISION

På Norra Djurgården i Stockholm, mellan Ladugårdsgärdet och Djurgårdsbrunnsviken, ligger en av Stockholms kanske mest betydelsefulla och rika museimiljöer. Här samsas fyra statliga nationella museer med vitt skilda inriktningar - Tekniska museet, Sjöhistoriska museet, Telemuseet och Etnografiska museet. Här kan man studera såväl olika kulturer som den senaste högteknologiska utvecklingen, få en glimt av konsten att manövrera ett segelfartyg eller en rymdkapsel. Här kan man samtidigt njuta av Gärdets fria gräsytor och det pastorala landskapet kring Djurgårdsbrunnsviken.

Samlokaliseringen av de fyra museerna speglar ingen urspunglig avsikt, utan är mer ett resultat av en stegvis utveckling. Museerna har tillkommit och utvecklats under en lång tidsrymd och är inrymda i byggnader av mycket olika karaktär. Vissa är byggda för ändamålet medan andra är ombyggda militärbyggnader. Inte heller museibyggnadernas placering och orientering vittnar om någon ursprunglig avsikt att skapa en sammanhållen grupp av samverkande museer. Museientréerna är utspridda över området, Sjöhistoriska museet och Tekniska museet vänder varandra ryggen och innesluter tillsammans med Telemuseum ett inre område som hittills varit i stort sett oåtkomligt för såväl museibesökare som allmänhet.

Både byggnader och kringliggande mark har hittills utvecklats huvudsakligen utifrån museernas individuella behov, och den gemensamma yttre miljön har genom ad hoc-åtgärder för att lösa omedelbara behov kommit att formas främst för att bereda plats för parkering, transporter, upplag för museiverksamheternas behov, etc. Resultatet har blivit en yttre miljö som i stora delar upplevs som styvmoderligt behandlad. Nästan all mark nära och mellan byggnaderna är asfalterad, ett stort antal inlastningspunkter medför omfattande trafikrörelser inom hela området, och gående är hänvisade till att röra sig i områdets periferi eftersom dess inre är avstängt eller utgörs av trafikytor.

Trots allt har här med tiden vuxit fram en rik museimiljö, vars brister egentligen döljer stora slumrande möjligheter.

Statens Fastighetsverk, tillsammans med de fyra museerna och i samverkan med Kungliga Djurgårdens Förvaltning, avser med denna tävling inleda en utveckling av områdets yttre miljö i en helhetsgestaltning som tillvaratar dess stora kvaliteter och möjligheter och tillgodoser både allmänhetens och museernas behov. Målet är att ”Museiparken” ska bli ett mer sammanhållet och attraktivt museiområde som både kan locka fler museibesökare och tilltala flanerande allmänhet, i samklang med Djurgårdsbrunnsvikens landskap och Nationalstadsparkens historiska väv.

Tävlingen har karaktär av ”programtävling”, med det primära syftet att klargöra långsiktiga strategier för framtida utveckling och användning av området.

Avsikten är att vinnande förslagsställare ska engageras av Fastighetsverket för uppdrag att vidareutveckla och fördjupa sitt förslag till grund för ett successivt genomförande.

OMRÅDETS HISTORISKA BAKGRUND

Området har en lång historia som *militärt övningsområde* fram till 1930, då det blev platsen för *Stockholmsutställningen*. Utvecklingen av *museiverksamheterna* startade i och med att utställningen avvecklades, och har pågått kontinuerligt sedan dess. Alla dessa verksamheter har avsatt tydliga spår i området. Dessa kulturhistoriska spår är viktiga att bevara och utveckla, och har ett starkt skydd i lagstiftningen om Nationalstadsparken, se nedan.

För en utförlig redovisning av områdets historia se bilaga 1, ”Kulturlandskapet vid Sjöhistoriska museet”.

DE FYRA MUSÉERNA

Museernas respektive verksamheter redovisas i bilagda broschyrer (bilaga 11). Nedan redovisas främst fakta kring deras byggnader. Museibyggnadernas fasader (ett urval) redovisas i bilaga 7.

1. Etnografiska Museet

Antal besökare/år:	Ca 80 000
Antal anställda:	45
Huvudmannaskap:	Statens muser för Världskultur, där Etnografiska museet ingår tillsammans med Medelhavsmuseet, Östasiatiska museet och Världskulturmuseum i Göteborg

Byggnaden från 1980 är ritad av Jan Gezelius och Gunnar Mattsson. Museet var dessförinnan inrymt i Livregementets Dragoners kaserner på samma plats. De rivna kasernernas fasadliv längs Museivägen markeras av ett spaljéliknande staket. Byggnadens träarkitektur, buren av en rationell betongstomme, ger associationer till både svenska lantbruksbyggnader och mer exotiska byggnadskulturer. Byggnaden belönades med Kasper Salin-priset 1981.

Till skillnad från de övriga museerna ligger Etnografiska Museet till stor del inbäddat i grönska. Trädgården närmast husets södra del nyttjas under sommaren av museets restaurang som uteservering, med det intilliggande japanska théhuset som en extra attraktion. Marken öster och söder om museibyggnaden utgörs av igenvuxen naturmark.

2. Sjöhistoriska Muséet

Antal besökare/år:	Ca 50 000, men varierar, bl a beroende på externa utställningsturnéer.
Antal anställda:	45
Huvudmannaskap:	Statens sjöhistoriska museer, där Sjöhistoriska museet ingår tillsammans med Vasamuseet och Marinmuseum i Karlskrona.

Byggnaden från 1938 är ritad av Ragnar Östberg, och är skyddad som byggnadsminne sedan 1949. Den kan sägas uttrycka en påtaglig arkitektonisk ambivalens, i det att den är uppförd i stil som huvudsakligen är klassicistisk, dock hopfogad av element och enskildheter som tvärt om är tydligt funktionalistiska. Den speglar på så sätt motsättningarna i 1930-talets kulturklimat, särskilt när den kontrasteras mot det några år äldre Tekniska museet. Kanske bör denna kamp mellan nyheter och reaktion också tillåtas få genomslag i den yttre miljön kring museerna.

Byggnadens ambivalens har en motsvarighet i den sjöhistoriska museiverksamhetens förhållande till sin byggnad. Ett sjöhistoriskt museum strävar naturligt efter kontakt med havet, med sjöfart och båtliv, något som Djurgårdsbrunnsvikens begränsade och av broar instängda vatten tyvärr inte kan tillgodose. Går det att via den yttre miljön gestaltning på ett bättre sätt är nu skapa en maritim accent åt platsen, utan att detta uppfattas som konstlat eller påklistrat?

Tillgängligheten till museet för rörelsehindrade anses inte tillfredsställande. De som har svårigheter med trapporna till museets huvudentré hänvisas idag till en transporthiss på byggnadens baksida, med porttelefon till receptionen. Sjöhistoriska museet är därför ett av tävlingsobjekten i en pågående studerandetävling om förbättrad tillgänglighet till kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Museibyggnaden omges på alla sidor av hårdgjord mark som till stor del används för parkering. På norra flygelns baksida är ordnat en grusad yta för uppställning av ”stycken”, avgränsad med en låg buxbomshäck. Denna anläggning kan flyttas om så bedöms lämpligt. Bortom framsidans parkering breder dock ut sig vidsträckta gräsytor, med gradänger ner mot Djurgårdsbrunnsviken. Bortom dessa, i några mindre träbyggnader nära vattnet, har museet sommartid en jolleskola.

3. Telemuseum

Antal besökare/år:	90 000
Antal anställda:	15
Huvudmannaskap:	Juridiskt sett är Telemuseum en del av Stiftelsen Tekniska Museet, men finansieras till 100 % av Telia. Telemuseum har en egen styrelse där hälften av ledamöterna utses av Tekniska museet och hälften av Telia.

Byggnaden var ursprungligen stallbyggnad för Livregementets Dragoner, ritad av Ernst Abraham Jacobsson ca 1880 och förlängd 1904 av Erik Josefsson. I samband med Telemuseums flytt från Karlaplan till Gärdet i mitten av 1970-talet byggdes det s.k. Norra Stallet om i sin helhet, ett övre våningsplan byggdes in och byggnaden anslöts till Teknisk Museets byggnad via en glasad förbindelsegång. I mitten av 90-talet byggdes ytterligare en förbindelsegång i luften mellan Tekniska museet och övre planet av Telemuseums västra del.

Telemuseum har idag knappast något som kan räknas som egen utemiljö. På gården mot Tekniska Museet, närmast förbindelsegången, har ett antal äldre tefonkiosker ställts upp provisoriskt. Museet har också f n en optisk telegraf uppställd på en kulle på andra sidan Djurgårdsbrunnsvägen.

4. Tekniska Muséet

Antal besökare/år:	180 000, varav ca hälften barn
Antal anställda:	72
Huvudmannaskap:	Stiftelse. Hälften av styrelseledamöterna kommer från stiftarna/näringslivet och hälften från staten

Huvudbyggnaden med Maskinhallen från 1936 är ritad av Ragnar Hjort. Till skillnad från det några år yngre Sjöhistoriska Museet är Tekniska Museet uppfört i tidens funktionalistiska stil. 1964 utvidgades museet med Teknorama i f d Livregementets Dragoners ridhus i väster. Ombyggnaden ritades av Britta och Kjell Abrahamsson. 1994 byggdes Wallenberghallen, ritad av Erik Källström, Arksam, som en sammanbindande länk mellan Maskinhallen och Teknorama.
Glasade gångar förbinder huvudbyggnaden med Livregementets Dragoners båda stallängor i norr och söder. Den södra stallängan inrymmer ett ”elkraftmuseum” samt verkstäder. I den norra ligger Telemuseum.

Längs museets hela fasad mot Museivägen ligger en grusad förgård som f n utnyttjas för tillfälliga arrangemang, senast en utställning av olika produkter av svensk stålindustri. Denna förgårdsyta kan disponeras för andra ändamål.
Den södra inre gården, som inte är tillgänglig för allmänheten, används främst för parkering och upplag, men har nyligen i liten omfattning börjat användas för utomhusarrangemang i anslutning till tillfälliga utställningar.

FÖRUTSÄTTNINGAR

Tävlingsområde

Tävlingen omfattar området mellan Källhagens värdshus och Kinesiska ambassaden. I nord-sydlig riktning sträcker sig området mellan Djurgårdsbrunnsviken och Djurgårdsbrunnsvägens norra sida. Tävlingsuppgiften kan indelas i två nivåer: en översiktlig strukturell nivå för hela området samt en mer detaljerad, ”inre” nivå för museernas kärnområde.

Djurgårdsbrunnsvägen ingår alltså i tävlingsområdet, eftersom den enligt arrangörernas uppfattning måste ses som en viktig del av området totalmiljö. Vägen ligger dock under Stockholms stads ansvar. Det finns f n inga beslut eller planer från stadens sida att göra något åt vägen, men det har i förhandskontakter på tjänstemannanivå med GFK inför tävlingen visat sig finnas ett klart positivt intresse för goda idéer om åtgärder för att göra vägen bättre anpassad till situationen. Ett ev. genomförande är naturligtvis beroende av gatu- och fastighetsnämndens ställningstagande. Se vidare under ”Djurgårdsbrunnsvägeen” nedan.

Tävlingsområdets avgränsning visas på kartor, bilaga 2 och 3.

Angränsande verksamheter

Källhagens värdshus

Den nuvarande byggnaden från 1990 är ritad av Christer Bjurström. Väster om byggnaden, inom det område värdshuset disponerar på 25 år, ligger den s k Alnarpsträdgården, en rest av Stockholmsutställningen.

Den parkeringsplats som ligger nordost om byggnaden, närmast Djurgårdsbrunnsvägen, har idag en utformning och avskärmning så att den uppfattas vara avsedd exklusivt för värdshuset. Så är dock inte fallet, och denna parkering bör ses som en resurs vid lösning av museiverksamheternas parkeringsbehov.

Kinesiska ambassaden

Kinesiska ambassaden, öster om Etnografiska museet, från början av 1990-talet är den senast tillkomna byggnaden i grannskapet. Ambassadområdet omgärdas av ett högt galvaniserat järnstaket med en utformning som från museet upplevs som mindre tilltalande. Det är åt detta håll som museets framtida utbyggnad kan lokaliseras.

Kunglig mark, Nationalstadspark

Museiområdet ingår i Södra Djurgården som har en historia av kungligt ägande som går tillbaka till 1200-talet då Magnus Ladulås ägde mark i området. Under 1400-talet köpte Karl Knutsson Bonde mark, och därefter har delar av området varit i regentens ägo i obruten följd. När det kungliga ägandet av kungliga slott, kungsgårdar, m.fl. besittningar genom riksdagsbeslut 1809 överfördes till att bli statens egendom, med rätt för den kungliga familjen att disponera dessa fritt, gjordes ett undantag för ”Djurgården” (huvudsakligen motsvarande dagens stamfastigheter Djurgården 1:1 och Norra Djurgården 1:1): ”*Vad gäller Djurgården så må det förbli i Hans Majestäts enskilda disposition*”. Området övergick alltså i statlig ägo, men konungen tillerkändes rätten att disponera området som sin privata egendom, en unik rätt som inte finns reglerad i jordabalken eller svensk lag i övrigt. Avtalet innebar även att all avkastning av marken skall användas för att ”*vårda och försköna*” den Kungliga Djurgården.

Denna kungliga dispositionsrätt gäller än idag, och förvaltas av Kungliga Djurgårdens Förvaltning (KDF) med uppdraget att ”vårda och försköna” Kungliga Djurgården. Under 1930-talet gjordes överenskommelser med riksdagen om ändamålsupplåtelser för museiverksamhet. Ändamålsupplåtelserna är ej tidsbundna men återgår till ursprunglig ansvarsform om museiverksamheten upphör.

Lagfaren ägare av marken är staten genom Statens Fastighetsverk, som övertog ägandet från Kungliga Byggnadsstyrelsen vid dess avveckling 1993.

Nationalstadsparken

1994 fattade riksdagen beslut att göra hela området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården till världens första nationalstadspark. Bakgrunden kan sökas i Stockholms kraftiga bebyggelseexpansion - man ville skapa ett permanent skydd för att förhindra fortsatt exploatering av det relativt orörda natur- och parkområdet. Genom sitt unika läge i och intill stadens centrala delar fungerar nationalstadsparken som en kombinerad naturpark, kulturpark, friluftspark och vetenskapspark, lätt tillgänglig för stadens invånare.

Lagstiftningen om Nationalstadsparken ger skydd åt områdets natur- och kulturvärden och ger underlag för sträng reglering vid exploatering. Miljöbalken (1998:808) 4 kap 7§ föreskriver:

”Området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården är en nationalstadspark. Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden skadas.”

I lagens förarbeten sägs bl a:

”Viss nybyggnation som har anknytning till befintliga verksamheter, dvs. högre utbildning och forskning, museiverksamhet, idrott och rekreation, kan tillåtas inom befintliga bebyggelseområden om den uppfyller särskilda förutsättningar och krav.”

BESKRIVNING AV DAGSLÄGET OCH AKTUELLA ÖNSKEMÅL
(se även karta med kommentarer, bilaga 5)

· *Konkreta önskemål för tävlingen är på detta sätt markerade med indragen, kursiv stil.*

Den historiska väven
Inom området finns många rester av olika kulturhistoriska lager.

· *Vid en upprustning av området är det viktigt att dessa inte bara respekteras, utan också förtydligas och ges en roll i den nya miljön.*

Nedan en kort sammanfattning, i övrigt se den kulturhistoriska inventeringen, bilaga 1.

Om tiden som militärt övningsområde vittnar främst ett flertal byggnader:
de båda stallbyggnaderna och ridhuset, underofficersbostaden som nu innehåller kontorslokaler samt båtskjulet nedanför Etnografiska museet som nyttjas som förråd.

Även Museivägen ingår i denna historiska miljö. Vägen ledde då genom kasernområdet och vidare på en bro över Djurgårdsbrunnsviken till Rosendals slott, och nyttjades ofta av Karl XIV Johan som ridväg.
Stensättning samt de numera rivna träspaljéerna längs Museivägen markerar fasadliv och entréerna till de kaserner som låg här.

Stockholmsutställningen har avsatt spår främst i markanläggningar mellan Sjöhistoriska och Källhagen:
Gradängernaoch festplatsen;
Corson, då kantad av lätta utställningsbyggnader, ligger nu som en 8 meter bred grusväg över gräsytan.
Även muren och järnräckena längs corson är rester från utställningen, ritade av Gunnar Asplund.
”Alnarpsträdgården” väster om Källhagen.

Utomhusverksamheter/Användning av utemiljön för utevistelse
Tävlingsområdet erbjuder, trots stor andel hårdgjord mark, ett flertal möjligheter till utevistelse och utomhusverksamheter:

· Etnografiska museets trädgård
· Tekniska museets förgård längs Museivägen
· Terrassen vid Sjöhistoriska museet
· Området längs strandpromenaden
· Den stora gräsytan med gradänger (kvar från Stockholmsutställningen) väster om Sjöhistoriska museet, som används ofta sommartid för olika publika evenemang såsom Stockholmsfilharmonikernas årliga utomhuskonsert, rockkonserter, cirkus m m. Denna verksamhet har visserligen inte direkt med museerna att göra, men har positiv betydelse för områdets identitet och bidrar till att göra området känt bland allmänheten.

· *Det är viktigt att dessa möjligheter till utevistelse och utomhusverksamheter bibehålls och utvecklas och att nya skapas.*

Museerna deltar ofta som medarrangörer i arrangemang på Gärdet, t.ex. drakfesten och Skogens dagar. Det är önskvärt att markera en tillgänglighet också tvärs över Djurgårdsbrunnsvägen.

Befintlig växtlighet
En inventering av befintliga träd i de centrala delarna av tävlingsområdet har gjorts, se bilaga 8. Den redovisar trädarter samt okulär konditionsbedömning i tre klasser. Någon historiskt relaterad analys av vegetationen i tävlingsområdet är ej utförd.

Kollektivtrafik

Buss 69 går från Centralen/Norrmalmstorg/Nybroplan. Hållplatser finns vid Sjöhistoriska Museet och Museivägen, men många stiger av redan vid Källhagens värdshus när man där upptäcker Sjöhistoriska museet. Under högtrafik är bussarna ofta fullsatta redan vid Centralen. Turtätheten under högtrafik är i teorin 12 minuter, men i praktiken blir väntetiden ofta betydligt längre (programskrivaren har vid flera tillfällen tvingats ta taxi för att ta sig ut till museerna).

Åtskilliga, hittills fruktlösa, försök har gjorts för att förmå SL att förbättra turtätheten. De tävlande bör dock utgå från att en mer attraktiv kollektivtrafik kan åstadkommas på sikt.

Djurgårdsbrunnsvägen

Djurgårdsbrunnsvägen förbi museiområdet utgörs av en lång raksträcka med svag lutning. Vägen är hastighetsbegränsad till 50 km/tim, men inbjuder genom sin utformning till fortkörning. Uppgift saknas om trafikbelastningen förbi museiområdet. Vid Berwaldhallen passerar ca 5000 fordon/dygn, varav kanske ett 100-tal viker av till Diplomatstaden.

- *Entréerna/"portarna" in till museiområdet är otydliga och utan differentiering. Både antal och utformning bör studeras, med målet att även oinitierade som passerar området kan uppfatta museiområdets innehåll.*
- *Vägen bör trafiktekniskt utformas med utgångspunkten att en bättre kollektivtrafik kan ordnas.*
- *En öppen fråga är om det är möjligt att se Djurgårdsbrunnsvägen som en resurs vid lösningen av uppställningsplatser för charterbussar.*

Gångstråk

Längs Djurgårdsbrunnsvägens norra sida går en grusad gång- och cykelväg. Vägens södra sida är längs museiområdet försedd med trottoar.

Ingen av dessa gångvägar kan dock i attraktivitet konkurrera med det gångstråk som passerar museiområdet längs Djurgårdsbrunnsvikens strand. Mot detta håll annonserar sig museerna tyvärr dåligt, förutom Sjöhistoriska museet vars fasad är väl synlig.

- *Det är ett önskemål att gående här i högre utsträckning ska uppmärksamma museerna och lockas till att besöka dem.*

Parallellt med detta stråk går en grusväg längs den södra stallängan, mellan Etnografiska museet och Sjöhistoriska museet. Få gående hittar denna väg, som annonserar sig dåligt. Det händer att charterbussar försöker använda den för rundkörning genom området men tvingas backa tillbaka.

- *Denna vägs båda anslutningspunkter bör studeras i syfte att göra vägen mer synlig och attraktiv som gångstråk.*

Det finns idag inget öst-västligt gångstråk genom museiområdet.

- *En viktig del av tävlingsuppgiften är att forma ett attraktivt sådant stråk, både att besökare på ett naturligt sätt ska kunna röra sig mellan och bli varse de olika museerna och som allmänt kommunikationsstråk som fungerar dygnet runt.*

Stråket kan ordnas genom att förbindelsegången mellan Tekniska museet och Telemuseum öppnas upp eller tas bort.

Ett sådant nytt stråk kommer i väster att ansluta till den f d Corson. Den är idag en 8 meter bred grusväg tvärs över gräsytan mellan Sjöhistoriska och Källhagen, en väg som ibland nyttjas av bilar.

- *Både anslutningspunkten och Corson bör utformas för att i första hand tillgodose gåendes behov.*

Vattenvägar

Trots Djurgårdsbrunnsvikens begränsade förutsättningar som maritim miljö, ger museiområdets placering intill detta vatten outnyttjade möjligheter att använda vattenvägen för kommunikation t ex med innerstaden.
Det går i dagsläget inte att säga något om möjligheterna att etablera en sådan kommunikation. De fysiska förutsättningarna bestäms framför allt av den begränsade segelfria höjden på Djurgårdsbron och Djurgårdsbrunnskanalens båda broar.

- *Det är önskvärt att tävlingsförslaget belyser vilka konsekvenser en sådan båttrafik skulle ge för Museiparken, och att hänsyn tas till en framtida sådan möjlighet.*

Angöring och parkering

En mycket stor del av marken inom museiområdet är hårdgjord/asfalterad för att bereda plats för parkering för bilar och i viss mån charterbussar. Det totala antalet parkeringsplatser inom området anges f.n. till knappt 300.

- *Parkeringsmöjlighet för besökarna bedöms viktig av museerna, samtidigt är ambitionen att museiområdet i framtiden ska upplevas som grönare och mer fotgängarvänligt. Det ingår i tävlingsuppgiften att visa förslag på hur denna ekvation kan lösas.*

Tekniska, Sjöhistoriska och Tele har för egna tjänstefordon behov av totalt 6 – 10 parkeringsplatser skyddade mot åverkan, lämpligen placerade på Tekniska museets gård.

Charterbussar för skolklasser etc utgör ett särskilt problem. De kör idag fram till aktuell museientré för att släppa av sina passagerare. Det innebär att de måste vända inom området för att komma ut igen, en manöver som kräver plats och ofta är besvärlig. Därefter behöver de uppställningsplats medan de väntar, och eftersom sådana saknas helt i omgivningarna återstår själva museiområdet. Under högsäsong kan antalet bussar samtidigt inom området uppgå ända till 10-15, långt utöver de platser som finns anvisade.

- *Det är önskvärt att minska bussrörelserna inom området, och att utöka uppställningsplatserna. Det är därvid värdefullt att få belyst om viss uppställningsyta utanför själva museiområdet, t ex längs Djurgårdsbrunnsvägen, kan ges sådan utformning och sådana påtagliga fördelar för området som helhet att de kan försvaras.*

Tillgänglighet

- *Museiområdets yttre miljö ska utformas så att alla människor kan röra sig i det, oavsett eventuella funktionshinder.*
- *För rörelsehindrade ska finnas minst tre handikapparkeringsplatser inom 25 m från respektive museums entré.*

Sjöhistoriskas RH-entré är idag belägen vid hiss på byggnadens baksida. En studerandetävling pågår f.n. om ökad tillgänglighet till museet.

Restauranger/Serveringar

Inom området finns flera restauranger och serveringar som drivs av museerna. Samtliga har inlastning av varor direkt in i sina lokaler. Etnografiska har dessutom inlastning via sin lastkaj.

Etnografiska Museet har i byggnadens södra del en populär multikulturell restaurang som sommartid även använder parken utanför. Restaurangen är öppen även för andra än museibesökare.

Tekniska museet har en restaurang i Södra stallängans östra gavel. Även denna har en mindre uteplats mot gaveln.

- *Uteplatsen är störd av den intilliggande parkeringen och det finns önskemål om att kunna utvidga den. Restaurangen är öppen även för andra än museibesökare.*

Sjöhistoriska museet har ett café i byggnadens södra del. Även denna erbjuder möjlighet att sitta utomhus, på planen vid södra fasaden eller på den stenlagda terrassen intill, men dessa platser nås endast via en smal ståltrappa på fasaden.

Telemuseum har ett enkelt automatcafé i sin entréhall.

· *Intresse finns att ordna en bättre caféservering med uteservering på gården.*

Transporter/Inlastning/Avfallshantering

Alla museerna har vardera ett flertal inlastningsplatser för utställningsföremål och annat material. Varje museum får dagligen ett flertal transporter, både av stora fordon (>3,5 ton) och av varubilar. Museerna anser sig kunna styra flertalet transporter till tider då de är stängda för besökare. Restaurangerna/serveringarna får dagliga leveranser av varor.

På karta bilaga 5 redovisas de inlastningsställen som ovillkorligen måste behållas.

· *Tekniska museets huvudinlastning kräver särskild uppmärksamhet eftersom den ligger i direkt anslutning till det planerade inre museistråket. Denna inlastning är ej möjlig att flytta, och stor omsorg måste läggas på åtgärder för att minska störningarna från den.*

Ett förslag till placering och utformning av anordningar för samordnad avfallshantering inom området har gjorts av Tallius Myhrman Arkitektkontor. Den del som berör Etnografiska museet har utförts på dess parkering under sommaren 2001. I övrigt innebär förslaget en containerstation vid f d ridhusets västra fasad, för gemensamt bruk av Tekniska, Sjöhistoriska och Tele.

· *En sådan station är nödvändig, men det står de tävlande fritt att föreslå andra lägen för den.*

Fasta installationer m m

Längs det planerade inre gångstråket finns ett antal fasta installationer av intresse:

I marken längs Telemuseum går ett stort kabelstråk. Det bedöms dock inte innebära något problem för anordnande av gångstråket.

Intill Telemuseums vägg står en hög antennmast i stål som används av Telemuseum. Flyttning av masten är tekniskt möjligt, men är förenad med höga kostnader.

På denna gård finns även fyra ventilations-”torn” i betong, varav två f n tjänar som fundament för bronsgripar från Televerkets f d hus vid Brunkebergstorg.

På Tekniska museets gavel mot stråket finns ett stort ventilationsgaller strax ovanför marknivån. Detta avger störande buller, men kan inte flyttas eller stängas av.

Skyltning o ljussättning

Området och de olika museerna är idag dåligt skyltade. En förbättring krävs för att locka besökare och för att skapa en tydlig identitet för Museiparken.

· *Tävlingsförslaget bör visa principer för annonsering och skyltning, dels för övergripande orientering, dels för ett gemensamt skyltprogram inom vilket de respektive museerna kan profilera sig.*

Ett aktuellt, ej bindande förslag av Gunnar Mattsson för Etnografiska museet redovisas i bilaga 9.

Även en bättre ljussättning inom området är önskvärd, både för att öka säkerheten och för att försköna. Området upplevs idag som mörkt, och ett blandat huvudmannaskap för belysningen bidrar till ett splittrat intryck.

Belysningen av allmänna stråk kommer att utformas i samråd med staden och KDF.

· *Tävlingsförslaget bör dock visa principer för ljussättningen av området, t ex hur olika gångstråk och vägars dignitet markeras med belysning.*

Skötselkostnad
I dagsläget är SFV:s driftkostnader för museeområdet fördelade enligt följande per år:

· Etnografiska: Trädgårds- /markskötsel 95 000 kr, mindre markarbeten 80 000kr.
· Sjöhistoriska: Trädgårds- /markskötsel 45 000 kr, mindre markarbeten 55 000 kr.
· Tekniska: Trädgårds- /markskötsel155 000 kr, mindre markarbeten140 000 kr.
Snöröjning tillkommer.

Marken mellan Sjöhistoriska och Källhagen har hittills inte ingått i SFV:s skötselansvar.

Miljöpolicy
SFV:s miljöpolicy bifogas (bilaga 10).

Planerade ombyggnader/förändringar

"Museistråket"
En viktig del i denna tävling är att skapa ett inre gångstråk genom museiområdet – "Museistråket" längs Telemuseums södra fasad – som kan fungera både som internt stråk mellan museerna och som ett allmänt kommunikationsstråk som fungerar dygnet runt. För att möjliggöra detta ersätts förbindelsegången mellan Tekniska Museet och Telemuseum med ett skärmtak eller tas bort helt.

Etnografiska Museet
Den spaljé längs Museivägen som markerat läget för de ursprungliga Dragonkasernernas fasadliv har sågats ned sedan trävirket ruttnat. Museets arkitekter är angelägna om att den återställs som del i den arkitektoniska helheten och för att förtydliga entrén, och förslag till ny spaljé har utarbetats av Gunnar Mattsson. Han har även ritat förslag till en ny informationstavla för museet. Se bilaga 9. Om det bedöms nödvändigt för att åstadkomma en god helhetslösning står det den tävlande fritt att föreslå alternativ till dessa förslag.

Sjöhistoriska museet
Några yttre ombyggnader är f. n. inte aktuella för museet. Däremot pågår en planering för det nya utställningsprogram som skall ersätta de gamla utställningar som under senare år successivt rivits ut. Balansen mellan kontorsutrymmen och utställningssalar behöver också ändras och kontoriseringen minskas. De stora fönstren utgör ett problem eftersom de å ena sidan är viktiga för arkitekturen men å andra sidan gör det svårt att utnyttja salarna effektivt för utställningar.

Tekniska museet
Tekniska museet formulerade våren 2001 ett omfattande program för förnyelse, vilken tog sin början hösten 2001. Det handlar framför allt om att modernisera utställningar och övriga publika delar. Wallenberghallen är den enda riktigt stora utställningslokal som finns i Stockholm. Denna kommer att mer aktivt utnyttjas för tillfälliga utställningar med stark attraktionskraft. I övriga delar av byggnaden kommer nya och annorlunda utställningar och attraktioner att ersätta de gamla.

I förnyelseprogrammet för Tekniska museet läggs stor vikt vid såväl estetik som allmän trivsel och tillgänglighet både ute och inne. En allmän strävan är att ge museet en tydligare, teknisk identitet.

Ombyggnader planeras för entré, butik och utställningslokaler i huvudbyggnaden. I södra stallängan planeras inrättande av konserveringsateljé. Ev. kan tillbyggnad av Wallenberghallen bli aktuell.

Sveriges första science center, Teknorama, är inrymt i det gamla ridhuset. Teknorama är mycket populärt bland barn och barnfamiljer och kommer i förnyelsearbetat att förbättras och även ta delar av museets södra gård i anspråk, samtidigt som gården utformas på ett sätt som bättre svarar mot publikens behov. Förutom delar av Teknorama utomhus kan det bli fråga om grönskande sittplatser, uteservering, tekniska uppfinningar, vattenlek etc.
Det innebär att gården liksom idag måste vara stängd med en låsbar grind så att besökare inte kan smita in denna väg.

Telemuseum

Telemuseum står idag inför ett omfattande förnyelsearbete. Museet är juridiskt en del av Tekniska Museet, och drivs i ett samarbete mellan detta och Telia. En mer självständig ställning för Telemuseum diskuteras. Man avser att ordna en egen entré från gården, i den hall som förbindelsegången från Tekniska museet nu ansluter i.
I planerna finns också tankar på egen museishop och kafé med utomhusservering på gården. Det står de tävlande fritt att redovisa idéer om hur den nya entrén bör anpassas till det planerade inre museistråket.

Målen i sammanfattning

Området som helhet

- Museiparken relateras till staden - hur når man platsen? – kan tillgängligheten förbättras?
- Museiparken ska ingå i ett naturligt sammanhang med Djurgårdslandskapet och ha en grön grundkaraktär.
- Samtidigt ska områdets speciella verksamheter ges en egen och tydlig identitet.
- ”Entréportar” till Museiparken ska vara tydliga och intresseväckande för olika kategorier: fotgängare, bussresenärer, bilburna
- Kommunikationsstråk ska fungera för olika kategorier: besökare till museerna, flanörer i landskapet. Fotgängare prioriteras i området.
- Buss- och biltrafik, angöring och parkering ska vara välfungerande utan att dominera området
- Leveranser till och från området ska ske med minsta möjliga negativa inverkan på övriga aktiviteter.
- Djurgårdsbrunnskanalen bör utnyttjas – transporter, aktiviteter
- Området ska kunna användas för olika allmänna folkfester och tillfälliga aktiviterer vid sidan av museiverksamheten.

Kärnområdet (detaljnivå)

- Områdets historia ska vara avläsbar – historiska spår lyfts fram och förklaras
- Områdets ska ha en tydlig karaktär, utan att den nuvarande enkelheten förloras (gäller främst området mellan Sjöhistoriska och Källhagen) – inget prål eller glassighet, men omsorg
- Ett aktivt, attraktivt kärnområde där de olika museernas verksamheter annonseras utvändigt
- Lättorienterat, överskådligt
- Bra information och annonsering
- Entréer ska vara lätta att hitta
- Angöringspunkter för fotgängare resp motortrafik ska vara välstuderade
- Olika vägars dignitet bör klargöras – även kopplingar ut till omgivningen / förbindelser till strandpromenaden
- Nytt inre museistråk – som även ska fungera som allmänt kommunikationsstråk dygnet om
- Djurgårdsbrunnsvägens karaktär och betydelse framöver utreds
- Den mycket disparata bebyggelsen bör om möjligt ges ett sammanhang utan ingrepp i byggnaderna
- Miljön utformas med hänsyn tagen till olika typer av funktionshinder
- Skyddade uteplatser / sittplatser ska finnas i området
- Genomtänkt ljussättning – för orientering, säkerhet, stämning – vägars olika ljussättning.
- Trafik och parkering för bussar resp bilar inom området ska vara välorganiserad och genomtänkt.

Förvaltning

- Området ska upplevas välskött och funktionellt
- Material som används ska vara av god kvalitet, tåliga samt passa för platsen
- Skötsel och underhåll ska inte försvåras av alltför komplicerade lösningar
- Framkomlighet för skötselfordon ska fungera
- Sophanteringen för hela området ska vara effektiv och funktionell

Tävlingsuppgiften

Tävlingsuppgiften är mångfacetterad och dess förutsättningar är komplicerade. Detaljerade lösningar på alla uppställda önskemål skulle kräva en mycket stor arbetsinsats och ändå vara missriktat i detta tidiga skede. Tävlingen är därför inriktad på analys, struktur och principlösningar.

Tävlingsuppgiften är att med utgångspunkt i en analys av områdets förutsättningar visa en helhetsstruktur för områdets yttre miljö som tillgodoser såväl allmänhetens som museernas intressen och därvid

- annonserar området som ett sammanhängande, attraktivt museiområde med tydlig identitet – ”Museiparken”,
- tillvaratar och utvecklar det historiska landskapet och områdets kulturhistoriska miljö
- möjliggör för museerna att ta utemiljön i anspråk för sin verksamhet
- ger goda entréförhållanden, goda samband för gående inom området och lockar till besök i de olika museerna
- med bibehållande av rimliga parkeringsmöjligheter för bilar och charterbussar minskar prägeln av parkeringsplats,

Tävlingsförslaget ska visa principer för

- hur den historiska väven kan tllvaratas och förtydligas
- gåendes rörelser genom området
- parkering (bilar/ bussar/ RH) – omfattning, placering, anpassning till varierande behov
- transporter/inlastning/containerplacering
- utemiljöns användning för utevistelse, utställningsverksamhet, publika evenemang etc (även ytor för tillfällig förvaring/utställningsförberedelser etc) - sommar/vinter
- hur väsentliga detaljer i utemiljön, t ex skyltning och belysning/ljussättning kan inordnas i helheten (t ex skiss till riktlinjer)
- ett successivt genomförande

Tävlingstekniska bestämmelser

Tävlingsarrangör
Statens Fastighetsverk (SFV)
Box 2263
103 16 STOCKHOLM

Tävlingens form
Tävlingen är en inbjuden formgivningstävling i ett steg i enlighet med Lagen om Offentlig Upphandling.

Deltagarrätt
Tävlingen är öppen endast för följande inbjudna arkitektföretag, utvalda genom ett öppet kvalificeringsförfarande:

- Andersson Jönsson Landfskapsarkitekter AB
- S Koinberg AB
- Nivå Landskapsarkitekter AB

Jury
I juryn ingår:
- Lena Simonsson, SFV, arkitekt SAR, ordförande
- Anders Ahlberg, SFV, fastighetschef
- Ann Murray, Etnografiska museet, t f museichef
- Anne Louise Kemdal, Tekniska museet, museidirektör
- Lars Johannesson, Telemuseum, museichef
- Keith Wijkander, Statens Sjöhistoriska Museer, överintendent
- Torkel Tigerschiöld, arkitekt LAR SAR, för Kungliga Djurgårdens Förvaltning
- Gunnar Ericson, arkitekt LAR, utsedd av LAR

Juryns sekreterare är arkitekt LAR Christina Olsson, SFV

Juryn kan komma att tillkalla ytterligare sakkunniga som rådgivare.

Tävlingsfunktionär
Hanna Lindstedt, SFV
Box 2263
103 16 STOCKHOLM
tel 08-696 70 59
fax 08-696 70 01
e-post hanna.lindstedt@sfv.se

Alla kontakter mellan tävlande och arrangör/jury ska gå via tävlingsfunktionären.

Programhandlingar

Programhandlingarna utgörs av detta program samt följande bilagor:

1. Historik - ”Kulturlandskapet vid Sjöhistoriska museet”
2. Översiktsplan, skala 1:8000/1:20 000
3. Situationsplan, skala 1:1000
4. Situationsplan centrala området, skala1:500
5. Entréer m m
6. Hårdgjorda ytor
7. Fasader (ett urval)
8. Trädbedömning
9. G. Mattssons skisser för Etnografiska
10. Miljöpolicy SFV
11. Broschyrer om museernas verksamheter

Startmöte

Samtliga tävlande inbjuds till ett gemensamt
startmöte för visning av Museiparken den 22 okt kl 13.00.
Samling vid Källhagens värdshus, entrén.

Tävlingsfrågor

Begäran om klarlägganden eller kompletterande uppgifter om programhandlingarna skall göras skriftligen, genom brev eller e-post till tävlingsfunktionären.

Tävlingsfrågor skall vara tävlingsfunktionären tillhanda senast 2001-10-31.

Tävlingsfrågor och juryns svar kommer snarast därefter att skickas till samtliga tävlande.

Tävlingsförslaget

Tävlingsförslaget skall vara anonymt. Samtliga inlämnade ritningar och övriga handlingar skall i nedre högra hörnet vara försedda med ett motto.

Tävlingsförslaget skall vara monterat på kartong eller liknande i liggande A1- format, och får omfatta högst 3 planscher. Därutöver skall lämnas en omgång av dessa planscher, förminskade till A3-format för kopiering till juryns ledamöter.

Handlingar utöver dessa kommer att tas undan från bedömning och utställning. Modell tas ej emot.

Tävlingsförslaget skall i text och bild redovisa:

- Analys, uppställda mål samt kortfattad beskrivning av förslaget
- Principer för lösning/utformning i enlighet med vad som angivits under ”Tävlingsuppgiften”.

Tävlingsförslaget skall innehålla

- en eller flera planer plan i övergripande skala över tävlingsområdet i sin helhet
- en situationsplan, skala 1: 500 över museernas kärnområde
- sådana illustrationer eller väsentliga delar/detaljer som den tävlande bedömer viktiga för förståelse av förslaget.

Inlämning

Tävlingsförslaget skall vara lämnat till post- eller budbefordran senast 2001-11-26, adresserat till tävlingsfunktionären. Tävlande skall på anmodan kunna styrka inlämningsdag.

Tävlingsförslag kan även, senast samma dag (2001-11-26) kl 17.00, lämnas direkt till tävlingsfunktionären, besöksadress Järntorget 84, Gamla Stan.

Juryn har sitt första bedömningsmöte 2001-11-29. Tävlande som anlitar post eller bud anmodas därför att välja sådant transportsätt att förslaget är tävlingsfunktionären tillhanda senast 2001-11-27.

Förslaget skall åtföljas av ett förseglat ogenomskinligt kuvert, märkt med "Namnsedel" och förslagets motto. Detta kuvert skall innehålla uppgifter om namn på förslagsställaren och ev. medarbetare.

Tävlingsarvode

Varje tävlande som inom utsatt tid inlämnat förslag i enlighet med detta program erhåller ett arvode om 75 000 kr exkl. moms. Arvodet utbetalas mot faktura sedan juryn godkänt inkomna förslag.

Bedömning

Tävlingsförslagen kommer att bedömas utifrån hur väl de som helhet svarar mot de kriterier och önskemål som angivits i detta program.

Bedömningen beräknas vara avslutad under december månad. Resultatet kommer att meddelas de tävlande personligen.

Utställning/Publicering

Tävlingsförslagen kommer under bedömningstiden att ställas ut genom arrangörens försorg. Tid och plats meddelas senare.

Tävlingsjuryns utlåtande kommer att tillsändas samtliga tävlande senast tre veckor efter det att tävlingens resultat offentliggjorts.

All publicering av tävlingsförslag efter avslutad tävling kommer att ske med angivande av förslagsställarens namn.

Äganderätt, upphovsrätt och nyttjanderätt

Arrangören innehar den materiella äganderätten till tävlingsförslagen.

Förslagsställarna innehar upphovsrätten och behåller nyttjanderätten till sina förslag. Direkt utnyttjande av förslag, helt eller i väsentliga delar, kan ske först efter avtal med förslagsställaren.

Uppdrag efter tävlingen

Statens Fastighetsverk kommer efter avslutad tävling att förhandla direkt med förslagsställaren till det förslag juryn rekommenderat om uppdrag att utveckla och fördjupa sitt förslag samt att upprätta underlag för genomförande i de delar SFV beslutar.

Finner arrangören skäl att frångå juryns rekommendation skall samråd ske med LAR.

Om tävlingen efter två år ännu inte har lett till uppdrag för vinnaren tillkommer det denne en extra ersättning motsvarande tävlingsarvodet.

Tävlingsprogrammets godkännande
Detta program är upprättat i enlighet med "Regler för svenska tävlingar inom arkitekternas, ingenjörernas och konstnärernas verksamhetsfält", 1998. Reglerna gäller om inte programmet anger annat.

Program och bilagor är godkända av juryns ledamöter, vilka svarar för tävlingens genomförande. Ur tävlingsteknisk synpunkt är programmet granskat och godkänt för de tävlande av LAR genom SAR Tävlingsservice.

Stockholm i oktober 2001

Lena Simonsson	Lars Johannesson
Anders Ahlberg	Keith Wijkander
Ann Murray	Torkel Tigerschiöld
Anne Louise Kemdal	Gunnar Ericson

Thomas Nordberg
För LARs Tävlingsnämnd